

ZA ALENOU JAKUBCOVOU (1960–2026)

PETRA JEŽKOVÁ

© David Konečný

S upřímným zármutkem jsme přijali zprávu, že dne 14. května 2026 zemřela Alena Jakubcová, dlouholetá pracovnice Kabinetu pro studium českého divadla Divadelního ústavu a stěžejní osobnost výzkumu dějin českého divadla 18. století, editorka a představitelka pramenně orientované teatrologie. Její odchod znamená citelnou ztrátu pro obor, s nímž byla nerozlučně spjata nejen svou odbornou prací, ale také lidskou vstřícností, kolegií, obětavostí a neobyčejnou intelektuální povostí.

Profesní dráha Aleny Jakubcové byla po většinu života spojena s Institutem umění – Divadelním ústavem, a především s Kabinetem pro studium českého divadla, kde působila od roku 1997 jako badatelka specializující se na dějiny divadla a opery 18. století, na problematiku pražského hudebního divadla a na kulturní prostředí osvětské epochy. V letech 2010–2018

stála v čele Kabinetu a významně se podílela na formování jeho odborného směřování i generační kontinuity.

Její práce se vyznačovala zcela mimořádnou vědeckou erudicí, schopností spojovat detailní archivní výzkum s širší kulturněhistorickou perspektivou a trvalým úsilím o vnímání české divadelní historie v jejím mezinárodním kontextu. S objevitelským nadšením dokázala z dokumentu, korespondence, partitury či repertoárového záznamu vykreslit živý obraz divadelního života epochy a představit jej s neobyčejně působivou profesionalitou a pečlivostí. Nekladla si malé cíle; výsledky jejího pracovního nasazení měly široký dosah, překračující – tak jako její historiografická perspektiva – hranice českých zemí.

Podílela se na řadě kolektivních projektů, kritických edic a odborných databází, které se staly nepostradatelnou součástí současného teatrologického výzkumu. Generacím badatelů zprostředkovávala metodologickou kázeň i respekt k prameni jako základnímu východisku humanitního poznání. Přitom nikdy neusilovala o okázalou autoritu; její odborná váha vyrůstala z přesnosti, spolehlivosti a hluboké znalosti materiálu.

Její publikační činnost zahrnovala studie o dějinách opery a divadla v osvětské Praze, příspěvky k dějinám divadelních institucí, repertoárovým otázkám i kulturním transferům mezi českými zeměmi a evropským prostředím. Dlouhodobě spolupracovala s domácími i zahraničními badatelskými týmy a podílela se na konferencích a projektech, které napomáhaly internacionalizaci české teatrologie. Její práce přispěla k tomu, že české divadelní

dějiny od raného novověku do 19. století jsou dnes vnímány jako integrální součást evropského kulturního prostoru, nikoli jako izolovaný národní fenomén.

Podstatná část odborného působení Aleny Jakubcové byla spojena s dlouholetou prací na projektu Česká divadelní encyklopedie, jehož podobu spoluutvářela jako editorka, autorka i koncepční spolupracovnice. Pro svazek *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století. Osobnost a instituce* (2007) sama napsala na sedmdesát hesel a všechna další s mravenčí pílí a plnou podporou autorům redigovala. Její zásluhou získal svazek také německojazyčnou podobu, která nebyla jen prostým překladem, ale rozšířením, aktualizací a převodem hesel do mezinárodního kontextu. Ve spolupráci s Hubertem Reittererem, Bärbel Rudin, Adolfem Scherlem a Andreou Sommer-Mathis vydala *Theater in Böhmen, Mähren und Schlesien. Von den Anfängen bis zum Ausgang des 18. Jahrhunderts. Ein Lexikon* (Praha: Institut umění – Divadelní ústav – Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2013). Lexikografickou práci chápala jako jednu ze základních forem péče o kulturní paměť a věnovala jí obdivuhodnou energii, přesnost a trpělivost, s níž hesla po převedení do elektronické podoby znovu a znovu aktualizovala.

Její celoživotní zájem o divadlo raného novověku a o evropské souvislosti české divadelní kultury pak vyústil v poslední velký badatelský projekt *Podvod Allamody – pražská divadelní událost roku 1660 a její evropský kontext* (s Miroslavem Lukášem eds. 2024), který představuje významný příspěvek k poznání kulturních a divadelních dějin střední Evropy 17. století. Z interdisciplinární spolupráce historiček a historiků divadla, umění, architektury a raně novověké společnosti vzešla unikátní, důsledně dvojjazyčná česko-německá publikace. Tato objevná rekonstrukce kontextu dlouho ztraceného solitérního pramene a jeho první

zpřístupnění ve vědecky komentovaném kritickém vydání je pro Alenu Jakubcovou a její práci v lecčem příznačná. Také zde se naplno projevila její schopnost spojovat důkladný pramenný výzkum s širokým historickým rozhledem a smyslem pro mezioborové souvislosti. Podobně se dříve věnovala divadelní činnosti Václava Mihuleho v jeho evropských působistích či jiným tématům. Historický detail zcela samozřejmě vnímala a vykládala v širší perspektivě. Podstatné místo v jejím odborném působení měl rovněž projekt *Cesta k divadlu*, zaměřený na uchování, výzkum a zpřístupnění historických divadelních cedulí. Ve všech těchto projektech zůstávala věrná svému pojetí teatrologie jako oboru založeného na pečlivém studiu pramenů, přesnosti interpretace a odpovědnosti vůči kulturní paměti.

Vedle vlastní vědecké práce byla Alena Jakubcová rovněž vstřícnou podporou pro mladší generaci badatelů. Její ochota konzultovat, trpělivost při vedení začínajících kolegů a umění povzbudit bez mentorování byly zárukou, s níž se zasedla o kontinuitu v oboru. Představovala inspirativní typ akademické osobnosti, která spojovala náročnost s lidskou laskavostí. V odborných diskusích byla věcná a přesná, avšak vždy otevřená dialogu.

Zůstane v paměti také jako člověk s jemným smyslem pro humor, klidným, kultivovaným projevem a nenápadnou, vzácnou schopností vytvářet prostředí založené na důvěře a spolupráci. Byla silnou, stabilní a respektovanou osobností, na niž bylo možné se spolehnout; která neustupovala, a přesto se dokázala vyhnout konfliktům.

Alena Jakubcová zůstává trvalou součástí oboru – v publikacích, projektech i v paměti těch, kteří s ní měli možnost spolupracovat. České teatrologii bude chybět její erudice, přesnost i lidská laskavost a přímost.

Čest její památce.